

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Oğlak Zamanı

Ekim ayında, hava karardıktan sonra Oğlak Takımyıldızı güney yönünde yükselmiş oluyor. Bu takımyıldızdan, yıldızları pek parlak olmadığı ve takımyıldız sınırları içinde pek fazla derin gökyüzü cismi yer almadığından pek sık söz edilmez. Ancak, yıldızları sönük olmakla birlikte gökyüzünde bulunması kolay olan takımyıldızlardan biridir. Bunun nedeni, çevresindeki yıldızların oldukça sönük olmasıdır. Takımyıldızın en parlak yıldızı olan Deneb Algedi (δ Oğlak) 3 kadir parlaklıktadır. 3,8 kadir parlaklıktaki Algedi (α_2 Oğlak) ve 4,5 kadir parlaklıktaki α_1 Oğlak, güzel bir çift oluşturur. Bu yıldızları çıplak gözle ayırtebilirsiniz.

Oğlak Takımyıldızı sınırları içinde yer alan tek Messier cismi M30 küresel yıldız kümesidir. Toplam parlaklığı 7,5 kadir olan bu kümeyi bir dürbünle silik bir ışık

kümesi olarak görebilirsiniz. Eğer gözleminizi bir teleskopla yaparsanız, kümenin birkaç parlak yıldızını da görmeniz olası.

Gezegener

Mars, akşam Güneş battıktan sonra güney ufku üzerinde parlıyor. Ay süresince yavaş yavaş bizden uzaklaşan gezegenin parlaklığı da buna bağlı olarak biraz azalacak. Ay başında $-0,4$ kadirle parlayan gezegen, ay sonunda 0 kadirle parlacaktır. Uzaklaşmanın etkisiyle, gezegenin çapı da azalacağından, teleskoplu gözlemler giderek daha da zorlaşacak. Yine de, gezegen çıplak gözle bakan gözlemciler için çok iyi konumda. Hava karardığında ilk ortaya çıkan gökcismi olma özelliğini koruyor. Ayrıca, güney yönünde turuncu rengeyle kendini hemen belli ediyor.

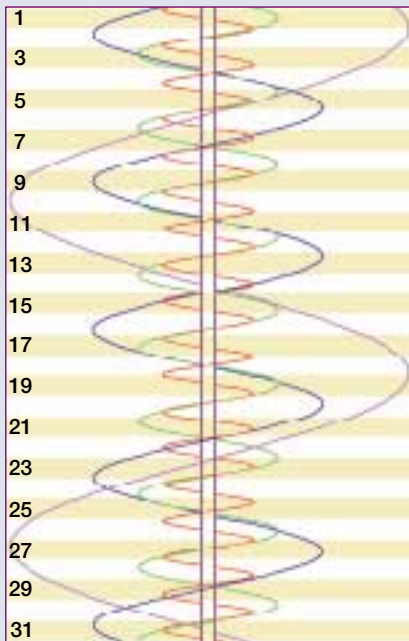
Ayın hemen başında, yani 30 Eylül'ü 1 Ekim'e bağlayan gece, Mars, Çaydanlık'ın (Yay Takımyıldızı) sapının en parlak yıldızı olan Nunki'nin yarım derece kuzeyinde yer alacak. Ancak, aynı günün akşamı, gezegen doğuya kaymış olacak ve aralarındaki uzaklık yaklaşık 50 açı saniyesi olacak. Mars, ay süresince gökyüzüne göre doğuya doğru hareketini sürdürecektir. Mars'ın bu hareketini çıplak gözle izleyebilirsiniz. Çıplak gözle yapacağınız gözlemlerle, bir günde bile gezegenin yıldızlarla karşılaştırdığında belirgin olarak yer değiştirdiğini göreceksiniz.

Ekim'de, Mars'la birlikte, akşam hava karardıktan hemen sonra gözleyebileceğiniz iki gezegen Uranüs ve Neptün. Ancak, bildiğiniz gibi, bu gezegenler çok sönük oldukları için genellikle çıplak gözle gözlenemezler. Ancak çok uygun koşullarda, gece karanlığına çok iyi alışmış gözlerle farkedilebilirler. Tabii, bu iki gezegenin parlaklıkları, bize olan uzaklıklarına bağlı olarak bir miktar değişir. Bu sıralar, gezegenler oldukça sönüktür. Bu nedenle, parlaklıkları çıplak gözle en iyi koşullarda bile görebileceğimiz altında. Ancak, bu iki gezegeni bir dürbün yardımıyla bulabilirsiniz.

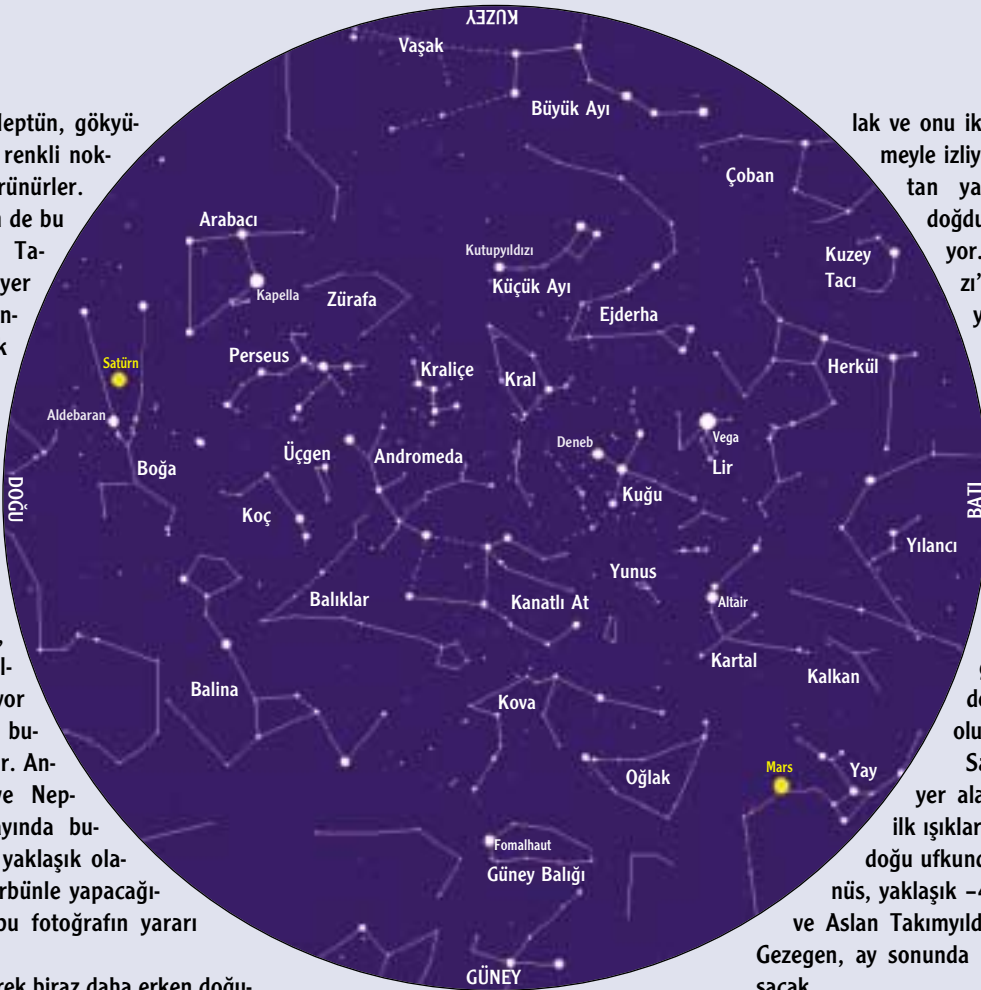

Uranüs ve Neptün, gökyüzünde, turkuaz renkli noktalar olarak görünürler. Her iki gezegen de bu sıralar Oğlak Takımyıldızı'nda yer alıyor. Gezegenleri bulabilmek için, gökyüzünün genel görünümünü gösteren haritadan ve karşı sayfadaki fotoğraftan yararlanabilirsiniz. Fotoğraf, Oğlak Takımyıldızı'nı gösteriyor ve gezegenler burada yer almıyor. Ancak, Uranüs ve Neptün'ün Ekim ayında bulunduğu yerler yaklaşık olarak işaretli. Dürbünle yapacağınız gözlemede bu fotoğrafın yararı olacaktır.

Satürn, giderek biraz daha erken doğuyor. Ayın başında, havanın kararmasından yaklaşık iki saat sonra doğu-kuzeydoğu ufkundan yükselen gezegen, ayın sonlarında havanın kararmasıyla doğuyor. Satürn'ün yaklaşık 7 derece (bir dürbünün görüş alanının çapı kadar) solunda yer alan yıldız, Boğa'nın en parlak yıldızı olan Aldebaran.

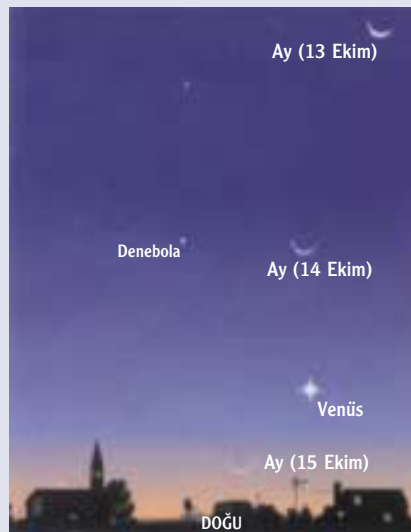
Ekim ayında Jüpiter'in "Galileo Uyduları" olarak da bilinen dört büyük uydusunun gezegene göre konumları.

1 Ekim saat 23:00; 15 Ekim saat 22:00; 31 Ekim 21:00'de gökyüzünün genel görünüşü

Satürn ve Aldebaran yaklaşık aynı zamanda doğuyor. Satürn ve Aldebaran'ın renklerinin benzer oluşuna dikkat edin. Satürn, sarı görünen bir gezegendir. Aldebaran'sa bir turuncu dev olduğundan o da sarı görünür. Daha sönük oluşu sayesinde onu Satürn'den ayırabilirsiniz. Satürn, teleskoplu gözlemcilerle de iyi görüntüler sunuyor. Gezegenin halkaları, bu sıralar oldukça iyi görünüyor.

Jüpiter, Satürn'e oranla çok daha par-

lak ve onu iki saatlik bir gecikmeyle izliyor. Gezegen, ufuktan yaklaşık Satürn'ün doğduğu yerden doğuyor. İkizler Takımyıldızı'nın tam ortasında yer alan gezegen, -2,4 kadirle parlıyor. Teleskoplu gözlemciler için, hem Jüpiter, hem de Satürn'ü gözlemenin en uygun zamanı, sabahın erken saatleri. Bu sırada gezegenler gökyüzünde iyice yükselmiş oluyor.

Sabah gökyüzünde yer alan Venüs, sabahın ilk ışıklarından hemen önce doğu ufkundan yükseliyor. Venüs, yaklaşık -4 kadir parlaklıkta ve Aslan Takımyıldızı'nda yer alıyor. Gezegen, ay sonunda Merkür'le yaklaşacak.

Merkür, ayın 14'ünde Dünya ile Güneş'in arasından geçtikten sonra, gökyüzünde hızla yükselecek. 22 Ekim'de gezegenin uzanımı 15 dereceye ulaşacak ve artık doğu ufku üzerinde seçilebilecek. İlerleyen günlerde gezegen yükselmeyi sürdürecektir ve 29 Ekim'de gezegen en büyük uzanımına ulaşacak. Bu süre içinde Merkür giderek Venüs'e yaklaşacak ve 30 Ekim'de, aralarındaki uzaklık sadece yarım açı derecesi olacak.

Ay, 2 Ekim'de Dolunay, 10 Ekim'de sondördün, 16 Ekim'de yeniay, 24 Ekim'de ilkdördün evrelerinden geçecek.

